

Erasmus+

Ця робота була підтримана проектом Європейського Союзу Erasmus +.
Номер проекту – "KA210-ADU-33239843".

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Есра Темуген ¹, Ісмаїл Демір ²

- 1 Незалежний дослідник, Leof. Kifisias 69-11523 Афіни, Греція, <https://orcid.org/0009-0005-4427-0509>, e-mail: esratemugan@gmail.com
- 2 Ph.D, Незалежний дослідник, Аугсбург, Німеччина, <https://orcid.org/0009-0003-6126-5408>, e-mail: isdemirmail@gmail.com

Реферат:

Актуальність: дане дослідження концентрується на здатності дорослих біженців знову відчувати життєву цілісність шляхом розвитку їхньої стійкості для подолання труднощів, з якими вони стикаються під час і після процесу міграції.

Мета: основна мета дослідження полягає у визначенні впливу розвитку навичок дорослих біженців у сфері цифрового маркетингу на рівень їхньої особистої стійкості. Для цієї мети протягом шести місяців учасникам було запропоновано шість різних програм з цифрового маркетингу. Крім того, для учасників були організовані заходи з підвищення стійкості.

Методи: Дослідження було побудовано за змішаною моделлю. В якості кількісного методу використувався одногруповий квазі-експериментальний дизайн претест-пост-тест, а в якості якісного - метод кейс-стаді.

Результати: відповідно до результатів, розвиток навичок дорослих біженців у сфері цифрового маркетингу був ефективним для підвищення їхнього рівня особистої стійкості. Однак значуща різниця не була виявлена залежно від таких змінних, як стать та вік. У рамках діяльності, спрямованої на розвиток стійкості, учасники визначили закриття дверей як професії, які вони втратили у своїй країні походження, тоді як вони розглядали відкриття дверей як можливість займатися різними видами роботи та вивчення мови у новій країні. Було також встановлено, що особи, які мали змогу відчути можливості на ранньому етапі, сприяли реалізації цих можливостей іншими людьми.

Ключові слова: *стійкість, цифровий маркетинг, дорослі біженці, освіта дорослих.*

Вступ. У останні роки спостерігається стрімка мобільність населення в світі з економічних, соціальних, політичних причин, а також з приводу загрозливих подій, таких як війни та природні катастрофи. Цей процес, який називається міграцією, може мати місце як в межах країн, так і між країнами. Особливо примусові міграції до інших країн можуть бути вкрай складними, впливати на життєздатність людей та ставати загрозою для життя (Polat & Kröner, 2023).

Біженці, які змушені залишити свою країну з причин, таких як страх, насильство, загрози або війна, та змушені жити в іншій країні, переживають численні соціальні, культурні та економічні труднощі, які можуть стати травматичними (Hutchinson and Dorsett, 2012). У країнах з характеристиками держави благосподарства допомагається біженцям, у той час як в інших країнах вони змушені боротися за виживання та потребують підтримки. Підтримка цих біженців, особливо в економічному відношенні, веде до значних змін у їхньому житті та сприяє їхній життєздатності та адаптації до країни, в якій вони перебувають (Walther et al., 2021).

Зауважимо, що зі стрімким розвитком технологій відбулися великі зміни в багатьох сферах, а цифровізація набула великої динаміки. Цифрова трансформація відбувається в кожній галузі, від освіти до охорони здоров'я, від банкінгу до торгівлі. Через стрімке поширення соціальних медіа та їх використання всіма, від молодих до старих, ця область перестала бути просто середовищем для обміну і стала місцем, де особи та організації рекламують свої продукти. Це призвело до введення поняття цифрового маркетингу. Цифровий маркетинг - це процес просування та маркетингу продуктів та послуг через цифрові канали (Kurdi et al., 2022).

Зазначимо, що цей процес дає змогу використовувати його для допомоги біженцям у подоланні їхніх економічних труднощів, оскільки він не залежить від місцезнаходження та дає змогу використовувати їхні навички в онлайн-середовищах. В цьому контексті поточне дослідження має на меті визначити вплив розвитку навичок цифрового маркетингу дорослих біженців на їх рівні життєздатності в рамках проекту Європейського Союзу Еразмус+.

Відзначимо, що можна стверджувати, що людське життя є циклічним, а не продовжується уніформно та стандартизовано, іноді легким, іноді важким, іноді щасливим, а іноді болісним.

З цієї причини особи повинні мати опір проти негативності та болісних ситуацій, що принесені життям, та виявляти здатність продовжувати своє життя, борючись. Ця ситуація в літературі визначається як життєздатність.

Термін "резиліентність" базується на латинському слові "resilire" і означає 'зробити стрибок назад, повернутися, відскочити або відступити' (Pahwa and Khan, 2022). Згідно з Rutter (1985), резиліентність є здатністю деяких осіб, які зіткнулися з серйозними труднощами у своєму житті, досягати більш позитивних результатів, ніж інші. Masten (2001) визначає резиліентність як досягнення хороших результатів, незважаючи на серйозні загрози адаптації та розвитку. Хоча визначення резиліентності різняться, вони загалом пов'язані зі здатністю особи відновлюватися після труднощів та випробувань і відносяться до внутрішньої сили, компетентності, оптимізму, гнучкості та здатності ефективно справлятися з труднощами (Wagnild & Collins, 2009: 1).

Теорія та дослідження концепції резиліентності з'явилися в 1970-х роках і фокусувалися на ефектах стресу та травм на функціонування та розвиток особистостей та сімей (Masten, 2018). Зауважимо, що під час визначення терміну резиліентність "'труднощі' та 'позитивна адаптація' виділяються як базові концепції" (Fletcher & Sarkar, 2013). Резиліентність концептуалізується як процес ефективних переговорів, адаптації або управління значущими джерелами стресу та травм за допомогою активів та ресурсів. Активи та ресурси можуть бути присутніми в особистості та/або в середовищі для підтримки резиліентності (Windle, 2011).

Резиліентність визначає спроможність особистостей стикатися з подіями, що загрожують безпеці, і все ж демонструвати належну поведінку (Charney, 2004) та пояснює, як особа, що зіткнулася з насильством, позитивно справляється з минулими травматичними досвідами (Lee et al., 2008). Зазначимо, що для біженців резиліентність є важливою концепцією в літературі з огляду на труднощі, з якими вони стикаються під час та після процесу міграції.

Міграція є досвідом, який змінює та перетворює життя людей (Polat & Kröner, 2023). Враховуючи це, міграція, особливо досвід біженців, охоплює складні фактори, які можуть впливати на рівні резиліентності особистостей. Згідно з Об'єднаними Націями, біженцем є особа, яка була змушена покинути та жити поза межами

своєї країни національності через страх, загрозу, насильство або переслідування та війну (United Nations High Commissioner for Refugees, 2021).

Біженці переживають складні випробування, такі як залишення своїх домів, втрату членів сім'ї, проблеми з мовними бар'єрами та адаптації до нової культури. Вони також стикаються з тривалою нерухомістю та нудьгою, соціальною ізоляцією та дискримінацією в країнах походження. Участь у ринку праці є однією з цих проблем (Sheath та ін., 2020; Polat, 2022). Доступ біженців до зайнятості є важливим для їхнього доходу та стійкості (Kızılkın, 2018).

Несприятливі переживання викликають у біженців труднощі з утриманням психологічної рівноваги та справлянням з травматичними переживаннями. Однак ці виклики також дають змогу розвивати стійкість. Фактично, Організація Об'єднаних Націй прагне створити умови, щоб біженці мали змогу стати незалежними особами в довгостроковій перспективі, отже, підвищуючи їх стійкість (Altay Kaaya, 2021).

Зауважимо, що Bullough та Renko (2013) підкреслюють важливість здатності особистостей, особливо тих, хто втратив роботу, шукати нові можливості та бачити перед собою перспективи. Участь у ринку праці допоможе збільшити спроможність біженців до стійкості (Kızılkın, 2018). Особи, які отримують підтримку для участі у ринку праці, будуть більш схильні бачити можливості та розпочинати новий етап в житті.

Зазначимо, що Kerfoot (2018) описує цю ситуацію метафорою "закриття дверей і відкриття нових дверей." Особи, які розвивають стійкість, здатні використовувати уроки, які вони отримали від своїх випробувань та закритих дверей, для пошуку нових зусиль.

Через мовних, культурних та соціальних проблем, з якими стикаються біженці, використання можливостей, які надає технологія при початку їхньої робочої кар'єри, може зменшити вплив цих проблем. Цифровий маркетинг є однією з робіт, які біженці можуть робити на початку, оскільки цифровізація полегшила комунікацію та різноманітніла її якість (Hvass & Munar, 2012).

Цифровий маркетинг є процесом просування, маркетингу та поставки товарів і послуг споживачам через цифрові платформи. Соціальні мережі, веб-сайти, електронний маркетинг та інші цифрові інструменти дають змогу брендам взаємодіяти з цільовою аудиторією. Іншими

словами, цифровий маркетинг є процесом створення попиту на товар або послугу за допомогою інтерактивної сили Інтернету для обміну інформацією та додавання цінності до бізнесу та його клієнтів. У Інтернеті цінність чогось може зростати з часом, і це може бути знайдено привабливим в результаті інтересу клієнтів. Клієнти можуть отримати додаткову цінність у формі задоволення, розваги та інтересу (Stokes, 2008).

Оскільки цифровий маркетинг знімає географічні бар'єри та обмеження під час маркетингових активностей, спілкується переважно через технологічні засоби та потребує менше інвестицій (Veleva та Tsvetanova, 2020), це є дуже підходящою сферою діяльності для біженців, які перебувають у процесі адаптації до свого оточення. Це тому, що біженці можуть проводити маркетингові активності для регіонів, де говорять на їхній рідній мові, і таким чином мати менше мовних проблем, отримуючи прибуток з меншими інвестиціями. Це може мати позитивний вплив на їх рівні резиліентності, полегшуючи їх життя та допомагаючи їм швидше інтегруватися у свої країни.

Мета та дослідницькі питання. Дослідження має на меті збільшити резиліентність дорослих біженців через розвиток їх навичок у сфері цифрового маркетингу та активностей зміцнення резиліентності. В рамках цієї мети були підготовлені наступні дослідницькі запитання.

1. Чи має розвиток навичок цифрового маркетингу вплив на рівні резиліентності дорослих біженців?
2. Чи має розвиток навичок цифрового маркетингу значущий вплив на рівні резиліентності дорослих біженців згідно з віковими та гендерними змінними?
3. Які думки дорослих біженців щодо програми активностей зміцнення резиліентності?

Методи:

Структура дослідження. У цьому дослідженні, з метою визначення змін у рівні стійкості дорослих біженців, які взяли участь у програмі цифрового маркетингу та діяльності, спрямованої на підвищення стійкості, використовувалась вбудована схема, один з типів змішаних методів. У дослідженнях з використанням змішаних методів "вбудований дизайн" - це тип дизайну дослідження, у якому інтегруються кількісні та якісні дані. Цей дизайн зазвичай формується шляхом вбудовування

іншого підходу до дослідження, крім основного підходу до дослідження (Caruth, 2013).

Зазначимо, що в дослідженні використовувався квазі-експериментальний дизайн однієї групи з попереднім та післядiючим вимiрюванням як кількісний метод. Дизайн однієї групи з попереднім та післядiючим вимiрюванням – це тип квазі-експериментального дослідження, в якому відповідні результати вимiрюються принаймні двічі. Групу учасників вибирають не випадково, що робить його квазі-експериментальним дизайном (Johnson, 1986).

Для детального вивчення кількісних результатів дослідження та отримання глибоких висновків використовувалась методика вивчення окремих випадків, один з типів якісних методів дослідження. Цей метод використовувався для аналізу точок зору учасників, висловлених під час програми діяльності, спрямованої на підвищення стійкості (Patton, 2014, с. 228).

Учасники. Згідно цього дослідження учасниками є дорослі біженці, які втратили свої

робочі місця з політичних причин, намагаються впоратися з труднощами міграційного процесу та шукають можливість повторного працевлаштування в приймаючій країні. У дослідженні взяли участь сорок сім осіб з Німеччини та Греції. Всі учасники мають вищу освіту, 38% з них – жінки, а 62% – чоловіки. Згідно з віковою змінною, 72% учасників становлять особи віком 36 років та старші, тоді як 18% – від 25 до 36 років. Більшість учасників – це особи, які шукали політичний притулок та були змушені мігрувати після невдалої спроби здійснити державний переворот у Туреччині 15 липня 2016 року.

Процес дослідження. Це дослідження є продуктом масштабного проекту Європейського Союзу Erasmus+, який має на меті підвищити стійкість дорослих біженців через розвиток їхніх навичок у сфері цифрового маркетингу. Цей проект, який був спланований на 18-місячний період між 2021-2023 роками, був реалізований у два етапи: підготовчий та впроваджувальний.

Процес проекту детально представлено на рисунку 1.

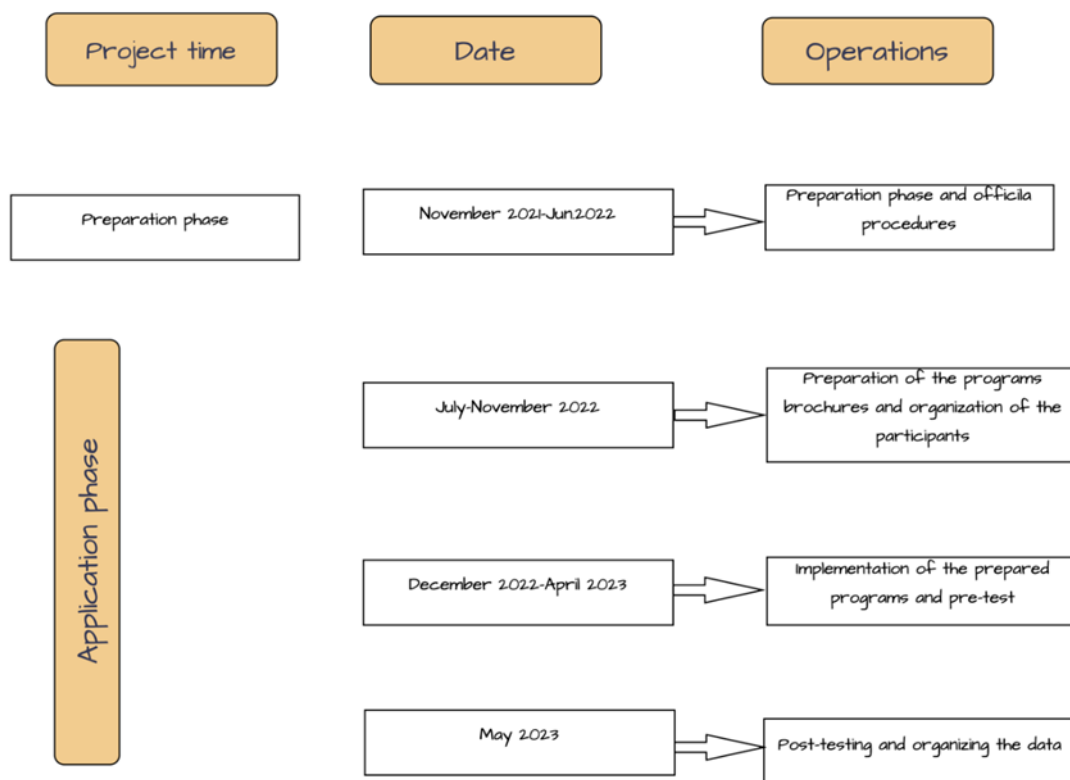

Fig. 1: Research Process

Процес дослідження був підготовлений та контрольований проектним комітетом. Проектний комітет складався з трьох академіків, генерального директора, цивільного інженера та

психологічного консультанта. У цьому дослідженні, яке є частиною вищезгаданого проекту "Зміцнення стійкості біженців шляхом розвитку

їхніх навичок цифрового маркетингу", було реалізовано сім різних програм протягом чотирьох місяців.

До початку програм, проектний комітет вирішив провести семінари на такі теми у рамках засідань, проведених для визначення семінарів, їхнього змісту та викладачів:

1. Бізнес Amazon
2. Цифрове підприємництво
3. Цифрове підприємництво для біженців
4. Типи підприємств в Греції
5. Типи підприємств в Німеччині
6. Маркетинг нерухомості в Греції
7. Діяльність з формування стійкості

Перед реалізацією проектний комітет провів попередній інтерв'ю з викладачами, які будуть проводити семінари. Внаслідок інтерв'ю були підготовлені та розміщені в соціальних медіа онлайн-брошури на різних мовах з метою заохочення участі осіб різних національностей в програмах. З урахуванням відгуків та заявок на участь було вирішено провести програми з цифрового підприємництва, цифрового підприємництва для біженців, типів компаній в Греції та типів компаній в Німеччині англійською мовою, а інші програми турецькою.

Діяльність зі зміцнення стійкості була підготовлена другим автором дослідження та завершена з урахуванням думок академіків та психологічних консультантів, які є експертами в даній галузі. Програма охоплювала дві сесії загалом. Кожна сесія тривала 90 хвилин. Сесії були заплановані як групові. Загалом 47 осіб у восьми групах регулярно брали участь у двох сесіях. На кожній сесії видали завдання з теми, які були зібрані до наступної сесії. З урахуванням як результатів домашніх завдань, так і під час сесій, особи, яким визначено придатність до індивідуальних сесій, були ідентифіковані, і ця ситуація була повідомлена цим особам приватно. Сесії були проведені наприкінці програми з особами, які погодились приймати участь в індивідуальних сесіях. Всі сесії проводились через Zoom, і сесії не були записані, оскільки учасники не дали дозволу на відеозапис.

Всі згадані вище програми проводилися між груднем 2022 року та травнем 2023 року. Враховуючи демографічні характеристики учасників та інтерв'ю з тренерами, шкала стійкості Коннора-Девідсона (CD-RISC-25) була проведена турецькою мовою до початку та в кінці програм.

Інструменти збору даних

Шкала стійкості Коннора-Девідсона (CD-RISC-25). Шкала стійкості Коннора-Девідсона була розроблена Коннором та Девідсоном з метою визначення рівнів стійкості окремих осіб (Connor & Davidson, 2003). В міжнародній літературі ця шкала використовувалася для дорослих, і ефективні результати були отримані (Lee et al., 2020; Papini et al., 2021). За цією характеристикою шкали, її використання було схвалене проектним комітетом. Турецька валідність і надійність шкали були проведені Караїрмак (Karairmak, 2010). Інструмент вимірювання є п'ятибальною шкалою Лікерта, яка складається з 25 питань. Шкала охоплює три підвимири: наполегливість та особиста компетентність (пункти 1, 5, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25), толерантність до негативних подій (пункти 4, 6, 7, 8, 13, 14) та духовна складова (пункти 2, 3, 9, 20). Пункти шкали оцінюються на шкалі від 0 до 4, варіюючи від ніколи правда (0 балів) до майже завжди правда (4 бали). Найвищий бал, який дає змогу отримати з шкали, - 100, і високі бали свідчать про високу психологічну стійкість осіб з високими балами. Коефіцієнт альфа Кронбаха для шкали становить .92, а в даному дослідженні коефіцієнт альфа Кронбаха було розраховано як .925.

Якісні дані. Якісні дані були зібрані за допомогою методу неструктурованого інтерв'ю. Неструктуровані інтерв'ю є більш гнучкими і можуть формуватися відповідно до ходу інтерв'ю (Krueger & Casey, 2000). Дві різні сесії побудови стійкості були організовані з добровільними учасниками, які взяли участь у дослідженні: зачинені двері, відкриті двері та використання цінностей для побудови стійкості. Оскільки ці сесії збіглися з періодом пандемії (Covid-19), вони були проведені через Zoom.

Зачинені двері, відкриті двері: тема першої сесії полягала в усвідомленні, які двері в нашому житті зачинені, а які відкриті. Основна мета тут полягала в тому, щоб учасники не фокусувалися виключно на зачинених дверях і усвідомлювали нові двері, з якими вони стикаються в житті.

Використання цінностей для зміцнення резиліентності: Метою даної сесії було нагадати учасникам про їхні цінності (національні та духовні) та допомогти їм управляти власними життєвими подіями. Учасників не просили висловлювати свою думку щодо сесії на письмі.

Перед початком сесій учасників попросили висловити свою думку щодо активності

«закриті двері, відкриті двері». По мірі тривання сесії деякі учасники виразили свої думки щодо активності у розділі чату, тоді як інші надіслали свої відгуки письмово після сесії. Ці думки були зареєстровані за згодою учасників. З метою аналізу кількісних даних дослідження та отримання глибоких результатів думки учасників подаються детально у розділі результатів.

Аналіз даних. Перед аналізом даних, отриманих з CD-RISC-25, було перевірено, чи дані мають нормальний розподіл. Для цього були взяті до уваги коефіцієнти асиметрії та ексцесу всієї шкали та її підрозділів, а також тест Колмогорова-Смірнова (Kolmogorov-Smirnov). З точки зору нормального розподілу, коли значення асиметрії та ексцесу знаходяться в діапазоні (+, -1), їх вважають ідеальними, а коли вони (+, -2), їх вважають прийнятними (George & Mallery, 2003). В результаті аналізу виявлено, що витривалість та особиста компетентність (асиметрія = -.987, ексцес = .604), толерантність до негативних подій (асиметрія = -.914, ексцес = .960), духовна складова (асиметрія = -.601, ексцес = .127) та загальний бал (асиметрія = .108, ексцес = -.548). Крім того, при розгляді результатів тесту Колмогорова-Смірнова було виявлено, що бали відповідають нормальності як у підрозділах, так і в загальній шкалі ($p > .05$).

Відповідно, дані демонструють нормальний розподіл з урахуванням відповідних змінних. На основі цих результатів для аналізу даних використовувались параметричні тести (t-тести). Разом з параметричними тестами також проводились аналізи величини ефекту на підвимірах шкали та загальному балі.

Методи дескриптивного аналізу, один з методів аналізу даних якісних досліджень, використовувались для аналізу даних, отриманих від учасників щодо сесій активностей зміцнення стійкості.

Результати. У цій частині дослідження представлені результати попереднього та післятестового дослідження за допомогою Шкали стійкості Коннора-Девідсона (Connor-Davidson) (CD-RISC-25), а також дані, отримані з висловлень масажистів щодо активностей розвитку стійкості.

Розвиток навичок цифрового маркетингу та стійкості

Було проведено експериментальне дослідження з однією групою на етапах до та після тестування для визначення впливу розвитку навичок цифрового маркетингу на рівні стійкості дорослих біженців. Середні та стандартні відхилення розподілів рівнів стійкості учасників представлено в Таблиці 1, а значення t-тесту та величини ефекту представлено в Таблиці 2.

Таблиця-1.

Середнє значення та стандартне відхилення результатів тесту "до і після", отриманих за шкалою CD-RISC-25

CD-RISC-25		Mean	N	Sd
До тесту	Наполегливість та особиста компетентність	39.49	47	5.90
	Толерантність до негативних подій	13.62	47	2.53
	Духовний настрій	10.85	47	1.80
	Разом	63.96	47	8.74
Після Тесту	Наполегливість та особиста компетентність	43.77	47	7.96
	Толерантність до негативних подій	15.47	47	3.37
	Духовний настрій	11.96	47	2.24
	Разом	71.19	47	11.99

При вивченні Таблиці 1 було зауважено високий зростання середніх балів дорослих біженців у підрозділах «витримка та особиста компетентність» ($x_{pt} = 39,49$, $X_{pst} = 43,77$) та «толерантність до негативних подій» ($x_{pt} = 13,62$, $X_{pst} = 15,47$) шкали CD-RISC-25. Зазначимо, що дуже

незначне зростання було зафіксовано в середніх балах у підрозділі «духовна орієнтація» ($x_{pt} = 10,85$, $X_{pst} = 11,96$). Однак зростання було виявлено в середніх балах студентів по всій шкалі ($x_{pt} = 67,27$, $X_{pst} = 80,81$).

Таблиця-2.

Результати t-тесту до і після тестування та розмір ефекту за шкалою CD-RISC-25

CD-RISC-25		Mean	N	Sd	t	p	Effect Size Cohen's d
До-після тесту	Наполегливість та особиста компетентність	4.27	47	9.97	2.94	<.005	.42
	Толерантність до негативних подій	1.85	47	4.16	3.05	<.005	.44
	Духовний настрій	1.10	47	3.08	2.45	ns	.35
	Разом	7.23	47	14.79	3.35	<.001	.48

Під час аналізу таблиці результати свідчать про те, що стійкість дорослих біженців зростає з розвитком їхніх навичок у сфері цифрового маркетингу в двох підрозділах шкали CD-RISC-25 та в загальному показнику.

Згідно з даними, отримані результати у підрозділах стійкості та особистої компетентності, толерантності до негативних подій та загального показника мають значущий та помірний розмір ефекту. Підрозділ стійкості та особистої компетентності ($d = .42$, $p < .005$), толерантності до негативних подій ($d = .44$, $p < .001$) та загальний показник ($d = .48$, $p < .001$)

мають значущий, високий та сильний розмір ефекту.

Зауважимо, результати не були значущими в підрозділі духовної настанови.

Рівень стійкості відповідно до вікових та гендерних змінних

Для визначення, чи має розвиток навичок цифрового маркетингу значущий вплив на рівні стійкості дорослих біженців відповідно до вікових та гендерних змінних, було проведено аналіз незалежних груп за допомогою t-критерію Стьюдента. Зазначимо, результати аналізу представлені в таблиці 3.

Таблиця-3.

Independent Groups t Test Results of CD-RISC-25 Scale According to Gender and Age Variables

	Стать	Вік					
		F	p	t			
До тесту	Наполегливість та особиста компетентність	.000	.991	.267	3.244	.078	-.790
	Толерантність до негативних подій	4.241	.045	-.225	1.382	.246	-1.572
	Духовний настрій	1.382	.246	-1.309	.399	.531	-.730
	Разом	.234	.631	-.150	.420	.520	-1.139
Після тесту	Наполегливість та особиста компетентність	1.051	.311	1.315	4.387	.042	-.201
	Толерантність до негативних подій	1.784	.188	1.725	.594	.445	-.391
	Духовний настрій	.212	.647	.775	.838	.365	-1.084
	Разом	1.256	.268	1.508	1.916	.173	-.445

При аналізі таблиці 3 в рамках результатів t-тесту в незалежних групах не було знайдено значущого результату в «до та після» оціванні, отриманого за шкалою CD-RISC-25, відповідно до гендерної змінної. Ця ситуація є схожою для вікової змінної. Отже, застосування не виявили значущої різниці з точки зору обох змінних.

Якісні результати

З метою аналізу кількісних результатів дослідження та отримання якісних результатів, нижче наведені думки, отримані від учасників:

Темою першої сесії було "Двері закриті, двері відкриті". Основною метою цієї сесії було дізнатися від учасників про те, що вони втратили

в минулому, та що вони отримали в своєму новому житті. Думки, висловлені учасниками під час та в кінці презентації, є наступними:

Як вже згадувалося вище, більшість учасників були політичними біженцями, яких змусили мігрувати після невдалої спроби державного перевороту в Туреччині 15 липня 2016 року. Отже, учасники часто інтерпретували втрату роботи як "закриті двері". Наприклад, жіноча учасниця, яка поділилася своїми думками в письмовій формі в кінці сесії, заявила наступне:

Закриті двері: Мене несправедливо звільнили з роботи у 2016 році, і після цього всі двері для мене були закриті. Люди, які раніше пропонували мені партнерство та керівні посади, більше не хотіли зустрічатися зі мною. З того дня я не міг отримати офіційну роботу, яка б відповідала моїм кваліфікаціям і була б достатньою для того, щоб утримувати мою сім'ю на мінімальному рівні. (Учасник: 22)

Учасники, які висловлювали свої думки через Zoom, використовували наступні вирази:

Чи можемо ми говорити про те, що не можна виправити в нашому здоров'ї, як про наші закриті двері? (Учасник: 24)

По-перше, дуже вдячна за організацію цього семінару. Можу сказати, що це було корисно для мене. Повірте, коли я читаю, що мої друзі написали в чаті тут, це змушує мене почувати себе краще. На мою думку, життя — це не тільки про закриті двері. (Учасник: 13)

Вважаю, що до речей потрібно підходити з рішенням-орієнтованою перспективою, а не з проблемою. Отже, краще не застрягати в закритих дверях та звернутися до відкритих... (Учасник: 8)

Враховуючи, що цільова група справляється з викликами, було зауважено, що вони загалом інтерпретують можливості, які вони можуть зустріти або зустріли в цільовій країні, як "двері відкриті".

Учасник, який поділився своїми думками в письмовій формі в кінці сесії, використав наступні вирази:

Я вирішила виїхати за кордон, тому що всі двері були закриті у моїй країні. Спочатку я поїхала до Америки, але коли і там двері, на які я сподівалася, були закриті, я повернулася до Європи. Особи, які змогли сприйняти наявність відкритих дверей на ранішньому етапі, сприяли реалізації цих дверей і для інших людей. Але моїм дітям знадобилося аж п'ять років, щоб вивчити німецьку мову та стати самодостатніми. Тому

можна сказати, що приблизно рік тому двері відкрилися і для моїх дітей. Мій чоловік також завершив професійну підготовчу програму і зміг розпочати роботу приблизно три місяці тому. Гадаю, це теж можна вважати відкриттям дверей. (Учасник: 22)

Учасники, які висловили свої думки через Zoom, використовували наступні вирази:

По-перше, дякую за програму. Мені не було дуже важко знайти нові двері. Але це зайняло занадто багато часу (Учасник: 4)

Я бачу нові відкриті двері ... але я боюся входити ... Гадаю, я не дуже обережний ... (Учасник: 11)

Протягом двох років я змушений був прийняти те, що двері були закриті, тому було легше повернутися і продовжити моє старе життя. Зараз я усвідомив відкриті двері і намагаюся знайти для себе нові сфери діяльності. Нині відкривається багато дверей, але я не знаю, яка з них буде моїм життям. (Учасник: 7)

В результаті аналізу було виявлено, що особи, які змогли сприйняти наявність відкриваючихся дверей на ранішньому етапі, сприяли тому, щоб інші люди їх помітили. Наприклад, один учасник виразила свої погляди так:

Насправді, доки я не взяла участь у цій програмі, я завжди намагалася відкрити закриті двері. Мені потрібно відкрити нові двері на основі того, що написали мої друзі, і того, що ви мені сказали. Що я можу зробити зараз? Гадаю, я можу створити новий маршрут, задаючи собі інші питання. (Учасник: 19)

Це саме те, що я мав на увазі, дякую. Нам потрібно подолати тривоги та страхи, які заважають нам рухатися. Тому що страх руху може призвести до того, що ми пропустимо можливості. (Учасник: 14)

Фактично, можна сказати, що я повинен розглядати деякі з закритих дверей як двері, які для мене відкрилися, або як двері, які сприяли відкриттю нових дверей ... (Учасник: 18)

Було також зауважено, що учасники сприймали закриття та відкриття дверей не лише з точки зору роботи, але й оцінювали подію з різних перспектив. Наприклад, один учасник розглядав вивчення нової мови як відкриті двері, а інший учасник вивчення та практику в торгівлі:

Турецькі двері закрились, а грецькі та англійські двері відкрилися... (Учасник: 22). Двері

державної служби були зачинені, а двері торгівлі відчинені... (Учасник: 23).

Дискусія. Метою дослідження є визначення впливу покращення навичок цифрового маркетингу дорослих біженців на їхні рівні стійкості. В рамках цієї мети було розроблено три дослідницькі питання. Дані, зібрані для відповіді на дослідницькі питання, були проаналізовані. Результати, отримані шляхом аналізу даних, та обговорення цих результатів наведені в порядку дослідницьких питань.

В результаті дослідження було встановлено, що розвиток навичок цифрового маркетингу суттєво впливає на рівні стійкості дорослих біженців. При аналізі на основі підвимірів виявлена значуща різниця в підвимірах витривалості, особистої компетентності та толерантності до негативних подій, тоді як в підвимірі духовної диспозиції значущої різниці не виявлено. В літературі дослідження, які вивчають вплив розвитку навичок цифрового маркетингу на стійкість, дуже обмежені. Тому порівнювати цей результат з результатами інших досліджень не було можливо. Однак Тумлу (Tumlu, 2012) стверджує, що стійкість виникає в результаті ситуацій, коли людина піддається певним ризиковим факторам, добре адаптується до негативних ефектів ризикованих ситуацій і досягає нормальних розвиткових результатів. Оскільки дорослі біженці, які взяли участь у цьому дослідженні, також шукали вихід на майбутнє, адаптуючись до своїх нових обставин, це можна трактувати як нормальне, що їхні рівні стійкості значно зросли. Крім того, оскільки цифровий маркетинг дає змогу досягати клієнтів з усього світу (Gedik, 2020), це могло збільшити рівні стійкості дорослих біженців, які взяли участь у дослідженні, змушуючи їх вірити, що вони можуть вести бізнес, не будучи позначеними проблемами, пов'язаними з міграцією. Додатково, оскільки цифровий маркетинг менш витратний, ніж інші типи маркетингу (Fidan & Yıldırım, 2020), це могло бути сприйнято як життєздатний варіант для учасників та оцінено як нова надія.

Дослідження, проведене з метою покращення навичок цифрового маркетингу дорослих біженців, не призвело до значущої різниці в рівнях стійкості з огляду на вік та стать. У літературі є різні дослідження, які вимірюють рівні стійкості дорослих залежно від змінних

віку та статі. Наприклад, Пулідо-Мартес та ін. (Pulido-Martes et al, 2020) виявили, що рівні стійкості у чоловіків вищі, ніж у жінок, але змін відносно віку не було. Самбу та Мхонго (Sambu & Mhongo, 2019), з іншого боку, стверджують, що рівні стійкості не варіюються залежно від статі; проте, рівні стійкості зростають з віком. Всі учасники цього дослідження пережили травматичний досвід у недавньому минулому та мали схожі характеристики за тлом. Тому це може змусити всіх учасників мати схожий рівень стійкості. Також можна трактувати, що діяльність, спрямована на покращення навичок цифрового маркетингу учасників, була однаково ефективною для всіх їх.

Погляди дорослих біженців на заходи щодо формування стійкості, які застосовувалися до них, досить позитивні. В результаті заходів дорослі біженці вказали, що змогли краще побачити відкриті перед ними двері та можливості. Швайцер та ін. (Schweitzer et al., 2007) стверджують, що виклики, пов'язані з роботою, утруднюють адаптацію біженців. Це може призвести до негативного формування їхньої стійкості. У межах цього дослідження показ біженцям існування нової робочої можливості міг позитивно вплинути на їхню стійкість. Дослідження також виявило, що дорослі біженці були надихнуті, дивлячись на інших людей, і це позитивно вплинуло на їхню стійкість. Де Кракер (De Kraker, 2017) стверджує, що соціальне навчання позитивно впливає на стійкість особистості. Особи, які бачать, що люди навколо них стійкі в обличчі труднощів та стали свідками їхніх зусиль, могли збільшити свою стійкість, сприйнявши цю ситуацію як приклад.

Висновок. Програми цифрового маркетингу, розроблені для допомоги дорослим біженцям у підтримці їхнього життя, вплинули на їхні рівні стійкості. Це дослідження показує, що ці підтримки не відрізнялися в залежності від факторів віку та статі. Більше того, дорослі біженці позитивно сприйняли діяльність та заявили, що вона підвищила стійкість людей навколо них.

Більшість учасників цього дослідження - особи, які були змушені мігрувати з Туреччини після невдалого перевороту 15 липня. У майбутніх дослідженнях можна рекомендувати проведення студій із ширшим спектром осіб з різних тлових характеристик, щоб дійти більш загальних висновків. Крім того, розробка підтримую-

чих програм, пов'язаних з мовними, культурними та соціальними викликами, з якими стикаються біженці, може допомогти їм легше адаптуватися в країні. У рамках діяльності з формування стійкості було зауважено, що багато учасників запитували про індивідуальні сесії. Особливо у проектах великого масштабу метою може

бути виявлення учасників, яким потрібна індивідуальна підтримка, та організація додаткових заходів для підвищення їхньої стійкості.

Фінансування. Ця робота підтримувалася Європейським Союзом в рамках проекту Еразмус+. Номер проекту – "KA210-ADU-33239843".

Список посилань:

- Altay Kaya, D. (2022). Zorunlu Göç ve Dayanıklılık Planlaması: Türkiye'nin Suriye Zorunlu Göçü Deneşimi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 38(2). <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/96748>
- Bullough, A., & Renko, M. (2013). Entrepreneurial resilience during challenging times. *Business Horizons*, 56(3), 343-350. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2013.01.001>
- Caruth, G. D. (2013). Demystifying mixed methods research design: A review of the literature. *Online Submission*, 3(2), 112-122. <https://eric.ed.gov/?id=ED544121>
- Charney, D. S. (2004). Psychobiological mechanisms of resilience and vulnerability: implications for successful adaptation to extreme stress. *American Journal of Psychiatry*, 161(2), 195-216. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.161.2.195>
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
- Fidan, K., & Yıldırım, F. (2020). Dijital pazarlama stratejileri üzerine nitel bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 4(8), 137-150. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tje/issue/60087/855328>
- Fletcher, D., & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience: A review and critique of definitions, concepts, and theory. *European Psychologist*, 18(1), 12. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000124>
- Gedik, Y. (2020). Pazarlamada yeni bir pencere: Dijital pazarlama. *Journal of Business in the Digital Age*, 3(1), 63-75. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jobda/article/726408>
- Hutchinson, M., & Dorsett, P. (2012). What does the literature say about resilience in refugee people? Implications for practice. *Journal of Social Inclusion*, 3(2), 55-78. <http://hdl.handle.net/10072/51564>
- Hvass, K. A. and Munar, A. M. (2012). The takeoff of social media in tourism. *Journal of Vacation Marketing*, 18(2), 93-103. <https://doi.org/10.1177/1356766711435978>
- Johnson, C. W. (1986). A more rigorous quasi-experimental alternative to the one-group pretest-posttest design. *Educational and psychological measurement*, 46(3), 585-591. <https://eric.ed.gov/?id=EJ342059>
- Karairmak, Ö. (2010). Establishing the psychometric qualities of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) using exploratory and confirmatory factor analysis in a trauma survivor sample. *Psychiatry research*, 179(3), 350-356. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2009.09.012>
- Kerfoot, K. M. (2018). Opening New Doors and Closing the Old Ones: The Chapters in Our Lives. *Nurse Leader*, 16(5), 342-344. <https://doi.org/10.1016/j.mnl.2018.07.009>
- Kızıllıkan, Z. B. (2018). Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Suriyeli Mültecilerin Dayanıklılığını Geliştirme Stratejileri. *Mukaddime*, 9(3), 95-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mukaddime/article/455169>
- De Kraker, J. (2017). Social learning for resilience in social-ecological systems. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 28, 100-107. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2017.09.002>
- Krueger, R.A. & Casey, M.A. (2000). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*. California: SAGE. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/focus-groups/book243860>
- Kurdi, B., Alshurideh, M., Akour, I., Alzoubi, H., Obeidat, B., & Alhamad, A. (2022). The role of digital marketing channels on consumer buying decisions through eWOM in the Jordanian markets. *International Journal of Data and Network Science*, 6(4), 1175-1186. [10.5267/j.ijdns.2022.7.002](https://doi.org/10.5267/j.ijdns.2022.7.002)
- Lee, D., Yu, E. S., & Kim, N. H. (2020). Resilience as a mediator in the relationship between posttraumatic stress and posttraumatic growth among adult accident or crime victims: the moderated

- mediating effect of childhood trauma. *European journal of psychotraumatology*, 11(1), 1704563. <https://doi.org/10.1080/20008198.2019.1704563>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic. Resilience Processes in Development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Masten, A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: Past, present, and promise. *Journal of Family Theory Review*, 10, 12–31. <https://doi.org/10.1111/jftr.12255>
- Pahwa, S., & Khan, N. (2022). Factors affecting emotional resilience in adults. *Management and Labour Studies*, 47(2), 216-232. <https://doi.org/10.1177/0258042X211072935>
- Papini, N., Kang, M., Ryu, S., Griese, E., Wingert, T., & Herrmann, S. (2021). Rasch calibration of the 25-item Connor-Davidson resilience scale. *Journal of Health Psychology*, 26(11), 1976-1987. <https://doi.org/10.1177/1359105320904769>
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*(1st Edition). M. Whole and S. Besir Demir (Trans. Edt.). Mainland: Pegem Academy.
- Polat, S. (2022). The Education Process of Children with Imprisoned Parents After the July 15, 2016 Coup Attempt in Turkey. *Journal of Comparative & International Higher Education*, 14(5), 213–238. <https://doi.org/10.32674/jcihe.v14i5.3896>
- Polat, S., & Kröner, S. (2023). The resilience of school-age immigrant children: A scoping review. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 33(3), 329-347. <https://doi.org/10.1080/10911359.2022.2061664>
- Pulido-Martos, M., Fernández-Sánchez, M.D. & Lopez-Zafra, E. (2020). Measurement invariance across gender and age in the Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC) in a Spanish general population. *Qual Life Res* 29, 1373–1384. <https://doi.org/10.1007/s11136-019-02389-1>
- Rutter, M. (1985). Resilience in the Face of Adversity: Protective Factors and Resistance to Psychiatric Disorder. *British Journal of Psychiatry*, 147(6), 598-611. <https://doi.org/10.1192/bjp.147.6.598>
- Sambu, L., & Mhongo, S. (2019). Age and gender in relation to resilience after the experience of trauma among internally displaced persons (IDPS) in Kiambaa Village, Eldoret East Sub-County, Kenya. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 7(1), 31-40. <https://doi.org/10.15640/jpbs.v7n1a4>
- Schweitzer, R., Greenslade, J., & Kagee, A. (2007). Coping and resilience in refugees from the Sudan: A narrative account. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 41(3), 282-288. doi:1080/00048670601172780
- Sheath, D., Flahault, A., Seybold, J., & Saso, L. (2020). Diverse and complex challenges to migrant and refugee mental health: Reflections of the M8 alliance expert group on migrant health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(10), 3530. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103530>.
- Stokes, R. (2008). Stokes, R. (2013). eMarketing: The Essential Guide to Online Marketing, v. 1.0. Flat World Knowledge.
- Şimşek, D. (2019). Türkiye'de Suriyeli mülteci entegrasyonu: Zorlukları ve olanakları. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 172-187. <https://dergipark.org.tr/en/pub/epfad/issue/48399/596262>
- Tumlu, G. U., (2012). *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2021). *How many refugees are there around the world?* <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- Veleva, S. S., & Tsvetanova, A. I. (2020). Characteristics of the digital marketing advantages and disadvantages. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 940, No. 1, p. 012065). IOP Publishing.
- Wagnild, G., & Collins, J. (2009). Assessing resilience. *Journal of Psychosocial Nursing*, 47(12), 28-33. <https://doi.org/10.3928/02793695-20091103-01>
- Walther, L., Amann, J., Flick, U., Ta, T. M. T., Bajbouj, M., & Hahn, E. (2021). A qualitative study on resilience in adult refugees in Germany. *BMC public health*, 21, 1-17. <https://link.springer.com/article/10.1186/s12889-021-10817-6>
- Windle, G. (2011). What is resilience? A review and concept analysis. *Reviews in Clinical Gerontology*, 21(2), 152–169. <https://doi.org/10.1017/S0959259810000420>

Переклад і транслітерація

- Altay Kaya, D. (2022). Zorunlu Göç ve Dayanıklılık Planlaması: Türkiye'nin Suriye Zorunlu Göçü Deneşimi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 38(2). <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/96748>
- Bullough, A., & Renko, M. (2013). Entrepreneurial resilience during challenging times. *Business Horizons*, 56(3), 343-350. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2013.01.001>
- Caruth, G. D. (2013). Demystifying mixed methods research design: A review of the literature. *Online Submission*, 3(2), 112-122. <https://eric.ed.gov/?id=ED544121>
- Charney, D. S. (2004). Psychobiological mechanisms of resilience and vulnerability: implications for successful adaptation to extreme stress. *American Journal of Psychiatry*, 161(2), 195-216. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.161.2.195>
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
- Fidan, K., & Yıldırım, F. (2020). Dijital pazarlama stratejileri üzerine nitel bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 4(8), 137-150. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tje/issue/60087/855328>
- Fletcher, D., & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience: A review and critique of definitions, concepts, and theory. *European Psychologist*, 18(1), 12. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000124>
- Gedik, Y. (2020). Pazarlamada yeni bir pencere: Dijital pazarlama. *Journal of Business in the Digital Age*, 3(1), 63-75. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jobda/article/726408>
- Hutchinson, M., & Dorsett, P. (2012). What does the literature say about resilience in refugee people? Implications for practice. *Journal of Social Inclusion*, 3(2), 55-78. <http://hdl.handle.net/10072/51564>
- Hvass, K. A. and Munar, A. M. (2012). The takeoff of social media in tourism. *Journal of Vacation Marketing*, 18(2), 93-103. <https://doi.org/10.1177/1356766711435978>
- Johnson, C. W. (1986). A more rigorous quasi-experimental alternative to the one-group pretest-posttest design. *Educational and psychological measurement*, 46(3), 585-591. <https://eric.ed.gov/?id=EJ342059>
- Karairmak, Ö. (2010). Establishing the psychometric qualities of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) using exploratory and confirmatory factor analysis in a trauma survivor sample. *Psychiatry research*, 179(3), 350-356. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2009.09.012>
- Kerfoot, K. M. (2018). Opening New Doors and Closing the Old Ones: The Chapters in Our Lives. *Nurse Leader*, 16(5), 342-344. <https://doi.org/10.1016/j.mnl.2018.07.009>
- Kızıllkan, Z. B. (2018). Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Suriyeli Mültecilerin Dayanıklılığını Geliştirme Stratejileri. *Mukaddime*, 9(3), 95-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mukaddime/article/455169>
- De Kraker, J. (2017). Social learning for resilience in social-ecological systems. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 28, 100-107. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2017.09.002>
- Krueger, R.A. & Casey, M.A. (2000). *Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research*. California: SAGE. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/focus-groups/book243860>
- Kurdi, B., Alshurideh, M., Akour, I., Alzoubi, H., Obeidat, B., & Alhamad, A. (2022). The role of digital marketing channels on consumer buying decisions through eWOM in the Jordanian markets. *International Journal of Data and Network Science*, 6(4), 1175-1186. [10.5267/j.ijdns.2022.7.002](https://doi.org/10.5267/j.ijdns.2022.7.002)
- Lee, D., Yu, E. S., & Kim, N. H. (2020). Resilience as a mediator in the relationship between posttraumatic stress and posttraumatic growth among adult accident or crime victims: the moderated mediating effect of childhood trauma. *European journal of psychotraumatology*, 11(1), 1704563. <https://doi.org/10.1080/20008198.2019.1704563>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic. Resilience Processes in Development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Masten, A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: Past, present, and promise. *Journal of Family Theory Review*, 10, 12-31. <https://doi.org/10.1111/jftr.12255>
- Pahwa, S., & Khan, N. (2022). Factors affecting emotional resilience in adults. *Management and Labour Studies*, 47(2), 216-232. <https://doi.org/10.1177/0258042X211072935>

Papini, N., Kang, M., Ryu, S., Griese, E., Wingert, T., & Herrmann, S. (2021). Rasch calibration of the 25-item Connor-Davidson resilience scale. *Journal of Health Psychology, 26*(11), 1976-1987. <https://doi.org/10.1177/1359105320904769>

Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods*(1st Edition). M. Whole and S. Besir Demir (Trans. Edt.). Mainland: Pegem Academy.

Polat, S. (2022). The Education Process of Children with Imprisoned Parents After the July 15, 2016 Coup Attempt in Turkey. *Journal of Comparative & International Higher Education, 14*(5), 213–238. <https://doi.org/10.32674/jcihe.v14i5.3896>

Polat, S., & Kröner, S. (2023). The resilience of school-age immigrant children: A scoping review. *Journal of Human Behavior in the Social Environment, 33*(3), 329-347. <https://doi.org/10.1080/10911359.2022.2061664>

Pulido-Martos, M., Fernández-Sánchez, M.D. & Lopez-Zafra, E. (2020). Measurement invariance across gender and age in the Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC) in a Spanish general population. *Qual Life Res 29*, 1373–1384. <https://doi.org/10.1007/s11136-019-02389-1>

Rutter, M. (1985). Resilience in the Face of Adversity: Protective Factors and Resistance to Psychiatric Disorder. *British Journal of Psychiatry, 147*(6), 598-611. <https://doi.org/10.1192/bjp.147.6.598>

Sambu, L., & Mhongo, S. (2019). Age and gender in relation to resilience after the experience of trauma among internally displaced persons (IDPS) in Kiambaa Village, Eldoret East Sub-County, Kenya. *Journal of Psychology and Behavioral Science, 7*(1), 31-40. <https://doi.org/10.15640/jpbs.v7n1a4>

Schweitzer, R., Greenslade, J., & Kagee, A. (2007). Coping and resilience in refugees from the Sudan: A narrative account. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 41*(3), 282-288. doi:1080/00048670601172780

Sheath, D., Flahault, A., Seybold, J., & Saso, L. (2020). Diverse and complex challenges to migrant and refugee mental health: Reflections of the M8 alliance expert group on migrant health. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(10), 3530. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103530>.

Stokes, R. (2008). Stokes, R. (2013). eMarketing: The Essential Guide to Online Marketing, v. 1.0. *Flat World Knowledge*.

Şimşek, D. (2019). Türkiye'de Suriyeli mülteci entegrasyonu: Zorlukları ve olanakları. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 172-187. <https://dergipark.org.tr/en/pub/epfad/issue/48399/596262>

Tumlu, G. U., (2012). *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2021). *How many refugees are there around the world?* <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

Veleva, S. S., & Tsvetanova, A. I. (2020). Characteristics of the digital marketing advantages and disadvantages. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 940, No. 1, p. 012065). IOP Publishing.

Wagnild, G., & Collins, J. (2009). Assessing resilience. *Journal of Psychosocial Nursing, 47*(12), 28-33. <https://doi.org/10.3928/02793695-20091103-01>

Walther, L., Amann, J., Flick, U., Ta, T. M. T., Bajbouj, M., & Hahn, E. (2021). A qualitative study on resilience in adult refugees in Germany. *BMC public health, 21*, 1-17. <https://link.springer.com/article/10.1186/s12889-021-10817-6>

Windle, G. (2011). What is resilience? A review and concept analysis. *Reviews in Clinical Gerontology, 21*(2), 152–169. <https://doi.org/10.1017/S0959259810000420>

PROMOTING THE RESILIENCE OF REFUGEES BY DEVELOPING THEIR DIGITAL MARKETING SKILLS

Esra Temugan ¹, Ismail Demir ²

- 1 Independent researcher, Leof. Kifisias 69-11523 Athens Greece, <https://orcid.org/0009-0005-4427-0509>, e-mail: esratemugan@gmail.com
- 2 Ph.D, Independent researcher, Augsburg, Germany, <https://orcid.org/0009-0003-6126-5408>, e-mail: isdemirmail@gmail.com

Abstract

Relevance: this study focuses on refugee adults' ability to hold on to life again by developing their resilience to cope with the difficulties they face during and after the migration process.

Aim: the main aim of the study is to determine the impact of developing refugee adults' digital marketing skills on their personal resilience levels. For this purpose, six different programs in digital marketing were offered to the participants over a period of six months. In addition, activities to increase resilience were organized for the participants.

Methods: The research was designed according to a mixed model. One-group pretest-posttest quasi-experimental design was used as a quantitative method, and the case study method was used as a qualitative research type.

Results: according to the results, developing refugee adults' digital marketing skills was effective in increasing their personal resilience levels. However, no significant difference was observed depending on variables such as gender and age. Within the scope of resilience-building activities, the participants defined the closing doors as the professions they lost in their country of origin, while they interpreted the opening doors as being engaged in different jobs and language learning in their new country. It was also found that individuals who were able to sense opportunities at an early stage contributed to the realization of these opportunities by other people.

Keywords: *resilience, digital marketing, refugee adults, adults education.*

Стаття надійшла до редакції: 20.09.2023

Прийнято до друку: 24.10.2023